

Planetære utopier

ANMELDELSE / 05.04.23

Paul Scheerbarts 'Lesabéndio' er tindrende morsom og idérig både som politisk fabel og eksistentielt galmandsværk.

Tobias Omø Kristensen

Den tyske forfatter, digter og arkitekturteoretiker Paul Scheerbart nåede ikke at få mange læsere til sit ellers manisk produktive forfatterskab, inden han døde af en hjerneblødning i 1915. Til gengæld var en af de få, der nåede at få øjnene op for hans litterære udskejelser, Scheerbarts landsmand og litterære altmuligmand Walter Benjamin, som fik *Lesabéndio: en asteroideroman* (1913) i bryllupsgave af Gerschem Scholem. Nu foreligger den i dansk oversættelse for første gang.

Den udspiller sig på den tøndeformede asteroide, Pallas, hvor pallasianerne lever i pengeløs, arbejdsløs, kønsløs og klasseløs lediggang, hvor deres fornemste opgave er at gøre deres lille asteroide flottere; en kommunistisk kunstnerutopi, om man vil.

Pallas' rørformede beboere med sugekopper som fødder og kikkerter som øjne bevæger sig rundt via transportbånd, der er monteret på kryds og tværs af asteroiden, og hver aften, inden de lægger sig til at sove, indhyller de sig i et hudvæv fra ryggen, som danner en slags ballon, og ryger lidt af den bobleurt, der gror på deres venstre arme, under en violet himmel beklædt med smaragdgrønne stjerner.

Men en dag får de øje på en spindelvævssky, der har lagt sig som en hinde over den nordlige del af asteroiden. Lesabéndio, en af de mere handlekraftige pallasianerne, får en ustyrlig trang til at bygge et milehøjt tårn af det nyopdagede materiale Kaddimohn-stål, som kan nå op til skyen for at se, hvad den dækker for.

På trods af den umiddelbare modstand er det ikke noget problem at skaffe den nødvendige arbejdskraft, idet der vokser store nødder nede i blyårerne på asteroiden, som de kan knække, hvis de mangler ekstra hænder, og få øjeblikke senere står der arbejdsduelige pallasianere; enhver velfærdsstats vådeste drøm.

“ **Scheerbart skriver som en surrealistisk ingeniør.**

Lesabéndio er dog først og fremmest tindrende morsom og idérig, både som politisk fabel og eksistentielt galmandsværk. Scheerbart skriver som en surrealistisk ingeniør. Pallasianerne er æstetisk fintfølede, sofistiske kværunter og bruger vældig lang tid på at diskutere videnskabelige finesser i tårnkonstruktionen ned i de mindste detaljer, fordi de er rædselsslagne for, at ståltårnet blot kommer til at være en praktisk og ikke kunstnerisk tilføjelse til deres asteroide.

»Vi kan ikke lade det komme dertil, at alle pallasianere bliver til blotte maskiner«, siger Peka, en af de kunstneriske ledere, der modsætter sig projektet.

Fortællingen bygger på historien om Babelstårnet i 1. Mosebog, hvor menneskenes tårnprojekt bliver forpurret af Gud, der splitter menneskets evne til at arbejde sammen ved at lade dem tale i munden på hinanden på hver deres sprog.

I *Lesabéndio* er tårnet på samme måde et forsøg på at se ud over pallasianernes beskedne asteroides grænser og forstå kosmossets hemmeligheder, men også en eksistentiel konfrontation med en uformelig, gådefuld kraft, som de ikke kan sætte ord på, fordi deres samfund ikke bygger på magt eller politiske institutioner.

Det er derfor uomtvisteligt, at denne planetære utopi er et modbillede på det tåbeligt underudviklede, menneskelige samfund nede på Jorden, hvor det netop er magt og politik, ikke en gammeltestamentlig og lunefuld Gud, der synes at drive de arme Jordboere mod afgrunden.

Denne bedrevidenhed erfarer *Lesabéndio* i en bog fra sit om-halsen-hængende bibliotek bestående af bøger til pallasianernes mikroskop-øjne: »så må det dog siges, at enkelte af disse mennesker også beskæftiger sig med livet på andre stjerner, og at de har lavet sig kunstige glasøjne [...]. Man skal derfor aldrig være for hurtig til at fælde en nedsættende dom over laverestående væsener på andre stjerner«.

Omstændighederne ville dog, at den stakkels Scheerbart skulle ligge glemt i det tyske i næsten hundrede år, før en engelsk oversættelse af *Lesabéndio* udkom i 2012. Et af de få steder, man kan finde fragmenter af denne vidunderlige, idiosynkratiske forfatter, er i Benjamins encyklopædiske *Passageværk*, hvor han er nævnt en enkelt gang:

»At forstå et nej som modsætning til det 'planmæssige'. Planen skal sammenlignes med Scheebarts 'Lesabéndio'; vi er alle så trætte, fordi vi ikke har nogen plan.« Det lyder i mine ører temmelig bekendt.

Del artikel: [f](#) [t](#)

ANNOUNCE